

Ett nyhetsbrev om

Samarbete för mer lärksång

Nr 1 2013 mars

Hej!

Efter en lång och snörik vinter är det nu bara någon vecka kvar tills de första sånglärkorna kommer. I årets första brev tar vi bl a upp gårdsmiljöns betydelse för fåglarna och lite resultat från projektet med lärkrutor. När det nu är dags för vårsådd visar vi också på möjligheter att skydda markhäckande fåglars bon.

Sönke Eggers

Sveriges Ornitologiska Förening

Sören Eriksson

Hushållningssällskapet

Storspov.

Foto: Petter Haldén.

Rädda fågelungarna på åkern!

Harvning, sådd och vältning har stor påverkan på bl a tofsvipors, storspovars och sånglärkors häckningsframgång eftersom det riskerar att förstöra bona. Bona är svåra att upptäcka, men när du kommer nära med traktorn har du goda chanser att se den ruvande fågeln som lyfter.

Så här kan du rädda boet

Tofsviporna återkommer till Sverige i mars och börjar äggläggningen i april. Om vårbruket är sent har viporna kommit längre i sin ruvning och det är då extra viktigt att du försöker rädda bon. Tofsviporna placerar gärna sina bon på samma plats år efter år.

Åtgärder i höstsäd och vallar

Eftersträva att välta vallar och höstveten på hösten för att minimera störningen på våren. Om du ska välta eller ogräsharva på våren är det viktigt att du gör det så tidigt som möjligt på säsongen. Om du då hittar ett fågelbo är det viktigt att köra runt det. Markera tillfälligt boet med en sticka eller en kon över det så kan du lättare köra nära intill. Ta bort markeringen när du är färdig. Annars ökar risken att boet upptäcks av rävar, kråkor och andra boplundrare.

Åtgärder i vårsäd

För alla markhäckande fåglar är det bra om du minimerar antalet överfarter och gör dem inom ett så kort tidsrum som möjligt. När du står inför ett vipbo i samband med vårsådden har du två möjligheter att öka chanserna att få ungarna på vingarna. Att flytta boet eller köra runt det. Att flytta boet är det mest effektiva. Lagg då äggen försiktigt i kepsen eller annat mjukt som finns till hands, kör fram traktorn, gå ut på den bearbetade ytan, gör en liten grop som liknar boet så nära boets ursprungliga plats som möjligt och lagg ned äggen igen. Om du får med dig stråna i boet är det bra. Viporna kommer i princip alltid omgående tillbaka och fortsätter ruva i det ”nya” boet.

Storspov på vallar

Storspoven placerar ofta boet på åkermark, i synnerhet på vallar. Ungarna klarar sig själva först efter midsommar. En tidig första ensilage-skörd medför att en stor del av häckningarna spolieras. Om du hittar ett bo, lämna 50 x 50 m oskördat runt det tills andraskörden.

Petter Haldén, Hushållningssällskapet

+46 (0) 70 338 55 58

petter.halden@hushallningssallskapet.se

Innehåll:

- * Rädda tofsvipornas bon!
- * Fokus – ortolansparv
- * Gårdsmiljön ger mest mångfald på slätten!
- * Rädda Sånglärkan- 1000 rutor.

Ortolansparv

I Sverige finns två arter av fältsparvar som häckar i jordbrukslandskapet, gulsparv och ortolansparv. Gulsparven har en tämligen stabil men något minskande trend i Sverige, medan ortolansparven däremot är en av de fågelarter som har minskat allra kraftigast i antal.

Ortolansparven förekom fram till mitten av förra seklet allmänt i södra Sveriges jordbrukslandskap. Arten drabbades hårt av 1960-talets kvicksilverbetade utsäde, men kunde återhämta sig fram till mitten av 1980-talet. Därefter har ortolansparven försvunnit från landskap efter landskap och idag återstår bara ett par hundra individer från Närke i väster via Västmanland till Uppsalatrakten. Till skillnad från gulsparven, som stannar i Sverige året om, flyttar ortolansparven till Västafrika i september och återkommer inte förrän i slutet av april. För de vuxna fåglarna är olika fröer, inklusive spannmål en viktig del av kosten. Ungarna matas med insekter som föräldrarna hittar på marken.

Ortolansparven trivs i ett varierat jordbrukslandskap med gott om småbiotoper. För att ortolansparven ska trivas behöver den också vegetationsfattiga områden att födosöka på samt lämpliga sångplatser. Åkerholmar, tåkter, markvägar, bryn, stenrösen, betesmarker och luftledningrar är alla viktiga ingredienser i ett ortolansparvsrevir.

Viktiga orsaker till den sentida minskningen är att många svårbrukade och lågavkastande fält med åkerholmar och flikar tagits ur produktion, att betesdriften minskat och att spannmålsodling i skogsbygd minskat eller upphört.

Nu har Naturvårdsverket tagit fram ett så kallat Åtgärdsprogram för ortolansparv. Underlaget har tagits fram av Hushållningssällskapet tillsammans med forskare på SLU.

Ortolansparv. Foto: Petter Haldén.

Den viktigaste åtgärden som föreslås i åtgärdsprogrammet är att lantbrukare i trakter med ortolansparv ersätts för att skapa lämpliga födosöksmiljöer på åkermark. I praktiken innebär detta att osådda ytor lämnas i fältkanter och runt åkerholmar i fält med vårsäd där det tidigare funnits ortolansparv. Av de gårdar som är med i "Fågelskådare och Lantbrukare i samarbete" är det ett tiotal där ortolansparv har noterats. Kontrollera din revirkarta och ta gärna kontakt med Petter Haldén på Hushållningssällskapet om du vill veta mer om lämpliga åtgärder!

Viktiga åtgärder:

- Lämna osått längs fältkanter och åkerholmar där ortolansparven gärna födosöker
- Odlar havre
- Lämna sprutfria kantzoner i spannmål
- Låt inte åkerholmarna växa igen, bränn dem gärna regelbundet

Petter Haldén, Hushållningssällskapet
+46 (0) 70 338 55 58
petter.halden@hushallningssallskapet.se

Gårdsmiljö. Foto: Jörgen Wissman

Gårdsmiljön ger mest mångfald på slätten!

Forskning från SLU visar att gårdsmiljöer har en stor betydelse för fågellivet i slättlandskapet. Men det är viktigt att gården bedriver ett aktivt jordbruk - helst i kombination med djurhållning. Det visade sig att gårdsmiljöer hyser upp till 3 gånger så många fågelarter och fågelindivider som åkerholmar och relativt artrika betesmarker. Gårdsmiljön erbjuder nämligen många värdefulla element för djur och växter som har blivit en bristvara i åkerlandskapet. Mycket kan göras för att förbättra livsmiljön för fåglarna kring gårdsmiljön utan att göra avkall på produktion – åtgärder som inte heller behöver vara stora eller dyra för att de ska vara nyttiga. Vi ger här några tips på enkla åtgärder som främjar mångfalden på din gård!

Byggnader

Ladusvala, tornseglare och sädesärta är typiska arter som bygger sina bon i olika byggnader på gården. Därför är det viktigt att tillgängliggöra öppna byggnader som lador och stall som ger häckningsplatser samt bevara äldre tegeltak i den mån det går.

Gårdsplanen

På gårdsplanen kan fåglar födosöka efter både insekter och frön. I den mån man vill och kan spara ogräsbestånd av till exempel vitplister, nässlor och sparvna, lockar dessa till sig

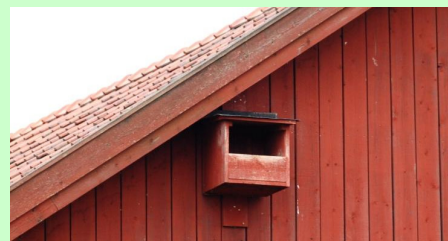
insekter som sedan kommer fåglarna till gagn. Även odlade buskar och växter är nyttiga och om man kombinerar arter för att få en utdragen blomning över säsongen är det extra bra.

Träd och buskar

Att föryngra äldre träd är väldigt värdefullt då dessa används av många fåglar som stare, skogsduva, kattuggla och kaja. Lähäcker lockar till sig fåglar, inte minst gråsparv och pilfink. Även fruktträd och bärbuskar som äpplen, nypon och rönn är exempel på växter som fåglarna tycker om.

Fågelholkar

I jordbruksmiljön finns många hålhäckare vilket gör fågelholkar till ett enkelt sätt att förbättra förutsättningarna för dessa fåglar. Olika arter föredrar olika holktyper och uppsättning. Till exempel häckar pilfink och stare gärna i kolonier medan exempelvis svartvit flugsnappare och talgoxe gärna håller lite avstånd till varandra. Kontakta din lokala naturskyddsförening eller ornitologiska förening så kan du få hjälp. Om du sätter holkarna med öppningen mot öster skyddas ingången mot regn och kalla vindar. Hjälper du fåglarna att häcka tackar de dessutom genom att minska mygg och flugor.

Tornfalksholk. Foto: Petter Haldén

Dammar

Redan en liten damm kan ha stor betydelse under varma torra somrar, särskilt om det inte finns vatten i närheten. Alltså behöver det inte vara en stor grävd damm även om det förstås är idealiskt.

Jonas Josefsson
+46 (0)703 752366
Jonas.Josefsson@slu.se

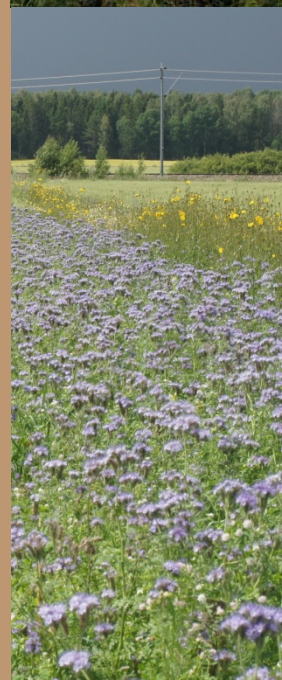
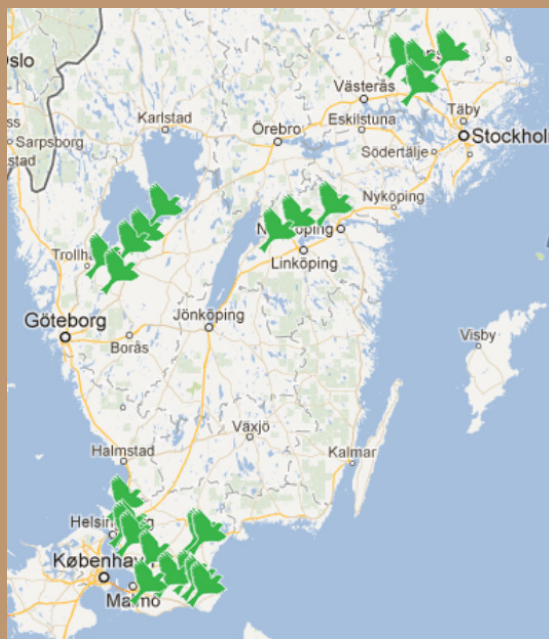
Projekt "Rädda Sånglärkan" - 1000 lärkrutor 1:a året

Man kan nog säga att de viktigaste aktörerna i arbetet med att främja biologisk mångfald i jordbrukslandskapet är lantbrukarna själva. Lyckligtvis finns det hos lantbrukare ett stort intresse för naturvård, och Rädda Sånglärkan har startats för att ta vara på det.

Under projektets första år har 24 lantbrukare i Skåne, Västergötland, Östergötland och Uppland anlagt knappt 1 000 lärkrutor på drygt 1 000 ha. Dessvärre gjorde det historiskt regniga höstvädret att många lantbrukare i mellersta Sverige knappt kunde komma ut och höstså. I Skåne hade man aldrig dessa problem, vilket man ser tydligt på vår distributionskarta – så mycket som hälften av projektets gårdar ligger i Skåne!

Vi har hur som helst kommit en bit på vägen i vår strävan att ge sånglärkorna de förutsättningar de behöver för att upphöra att minska i antal. Artens vikande trend måste vändas uppåt. Med lantbrukarnas hjälp hoppas vi nu kunna göra större framsteg för varje år som Rädda Sånglärkan ser till att erbjuda dem ersättning för deras insatser!

Här ligger de gårdar som under 2012 anlagt lärkrutor.

Kontakt:

SOF
Stenhusa gård
380 62 Mörbylånga
Telefon:
0485-444 40

HS
Box 412
751 06 Uppsala
Telefon:
018-560400

Stort tack till våra finansiärer!